

THE FLORIDA BAR JOURNAL VOL. 73 Nr 3 Mars 1999 (Sid. 44 – 48)

Föräldra Alienations Syndrom:

Hur det upptäckts och vad man kan göra åt det: av J. Michael Bone och Michael R Walsh.

Trots att Föräldra Alienations Syndrom (Parental Alienation Syndrom, **PAS**, *i artikeln används genomgående den internationella förkortningen PAS*) är en välkänd term finns det fortfarande en hel del undran och oklarheter avseende dess natur och omfattning, och därför även hur det kan upptäckas och dess utbredning. (1) Man kan dock inte undgå att upptäcka dess närvaro. I en grundlig studie av sju hundra "svår konflikt" skilsmässors, vilka har följts i över tolv år, har det uttrönts att det PAS element finns i flertalet av de undersökta fallen. (2) Diagnostiseringen av PAS har förbehållits för psykiatrisk utbildad personal vilka bistår rätten som expertvittnen. De diagnostiska kännetecknen är vanligtvis inbäddade i kliniska termer vilka ter sig vara vaga och därmed öppna för tolkning för eller emot av respektive parts experter. Fenomenet att en förälder vänder barnet emot den andre föräldern är inte ett komplicerat koncept, men historiskt sett har detta varit svårt att klart identifiera. Som ett resultat är fall innehållande PAS ofta framförda i rättsliga sammanhang ackompanjerad av anklagelser och motanklagelser vilket lämnar rätten med ett ändlöst sökande efter detaljer som slutligen reduceras till inget annat än enkla hörsägen. Det är vår erfarenhet att PAS fenomenet lämnar ett spår som kan identifieras effektivare genom att avlägsna anklagelsehysterin och tittar i en annan, mer lämplig riktning.

I denna artikel utgår dess författare från att läsaren har viss kunskap om Föräldra Alienations Syndrom . (3) Det finns många bra artiklar om PAS vilka läsaren kan önska konsultera redan nu, eller längre fram för att få övergripande informationen. Föreliggande text är fokuserad på ett smalare område. Uttryckligen är syftet med texten tvåfaldigt. Först skall vi beskriva fyra mycket specifika kriterier som kan användas för att identifiera potentiell PAS. I merparten av fallen kan dessa kriterier bli identifierade genom fakta i fallet, men kan också identifieras genom uttalanden och vittnesmål i rätten. Föreliggande text är vår avsikt att introducera konceptet "försök till" PAS; vilket är kriteriet när PAS pågår men barnet inte är med framgång alierat från den frånvarande föräldern. Även detta fenomen är skadligt och det faktum att alienation inte är fullbordad bör av rätten inte betraktas som något ovidkommande.

----- Varje försök att aliera barn från den andre föräldern bör ses som ett tydligt och medvetet brott mot föräldraskapets primära skyldigheter.

De nedan beskrivna kriterierna är relativt lätta att identifiera från fakta till skillnad från uppgifter i rättens dokument. När detta finns osäkerhet kring någon av dem kan dessa kriterier användas för att leda det juridiska ombudet vid arbete med inlagor till rätten och vid förhör av vittnen i rätten.

THE FLORIDA BAR JOURNAL VOL. 73 Nr 3 Mars 1999 (Sid. 44 – 48)

Kriterium 1: Umgänge och umgängessabotage.

Kriterium 1 omfattar såväl umgängessabotage som hindrande av kontakt mellan barnet och den frånvarande föräldern. Argumentationen för att rättfärdiga det må mycket väl anta olika former. En av de vanligaste formerna är den beskyddande formen.

Det kan påstås att umgängesföräldern har dåligt omdöme och därför är barnet illa utsatt vid umgänge.

I extrema fall kan det förekomma anklagelser av vanvård och ofta även sexuellt utnyttjande. Detta kommer att visas mera detaljerat under Kriterium 2. Det kan vara nog att säga att det ofta framförs som en anledning till att uppskjuta ett umgängestillfälle eller för att till avsluta umgänget helt och hållet.

Ett mer subtilt och allmänt hållet påstående för att förhindra ett barn att träffa den andra föräldern är att umgänget gör barnet förvirrad samt att barnet behöver tid för att acklimatisera sig.

Budskapet här är att den frånvarande föräldern knappast behandlas som en betydelsefull familjemedlem utan mera som en obekväm bekant som barnet tvinga umgås med periodvis.

Efter en längre tids förekomst av detta mönster kan det ha en förödande effekt på barnets relation till sin andra förälder.

Ett ännu subtilare uttryck är att besöket är "obekvämt" vilket nedvärderar umgänget till något motsvarande en onödig eller tråkig syssla. Åter igen är resultatet att det tär på relationen mellan barnet och dess frånvarande förälder. Ofta ses i detta sammanhang fenomenet att varje avsteg från det utsatta schemat används som en orsak till att helt avbryta umgänget.

Den röda tråden är att den ena föräldern är överlägsen den andre föräldern som därför skall hållas i periferin av barnets liv.

Den alienerande föräldern agerar otillbörligt genom att agera som grindvakt när barnet skall träffa den alienerade föräldern. När detta har pågått en längre tid ger det barnet ett outtalat men likafullt otvetydigt budskap om att den ena föräldern är överordnad den andre föräldern.

Yngre barn är mer mottagliga för det här budskapet och tenderar att godta det okritiskt.

Emellertid kan man alltid upptäcka dess element, även i tonåren som ett eko. Här är det viktigt att varje förälder får ansvaret att befrämja en positiv relation med den andra föräldern. I de fall någon bryter mot denna princip genom att upprepat förhindra kontakt kan man anse att kriterium 1 är omissskänt identifierat.

THE FLORIDA BAR JOURNAL VOL. 73 Nr 3 Mars 1999 (Sid. 44 – 48)

Kriterium 2: Ogrundade anklagelser om övergrepp

Det andra kriteriet är relaterat till falska eller ogrundade anklagelser om övergrepp, riktade mot umgängesföräldern.

Den mest rabiata formen är falska anklagelsen om sexuella övergrepp. (4) Undersökningar har visat att falska anklagelser om sexuella övergrepp uppgår till mer än hälften av de anmälda fallen när föräldrarna befinner sig i en separationsprocess eller är i en postseparations konflikt. (5) så är det särskilt i situationer med små barn vilka är mer mottagliga för manipulationer med antydda falska anklagelser. Även om annalerna visar att bara en enda sådan anmälan har bedömts vara ogrundad rådes bestämt att förhöraren är uppmärksam på andra tecken på falska anklagelser. Andra exempel kan finnas i anklagelser om fysisk misshandel vilka utredarna senare finner vara ogrundade.

Intressant nog har våra erfarenheter visat att det finns färre falska anklagelser om fysiska övergrepp än av andra former av övergrepp, antagligen för att fysisk misshandel lämnar synliga bevis. Det är naturligtvis mycket lättare att på falska grunder anklaga någon för något som ej lämnar synliga tecken och saknar ojäviga vittnen.

Ett mycket vanligare uttryck för detta mönster skulle vara det som kallas psykisk misshandel. När falska anklagelser om psykisk misshandel framförs finner man ofta att det som föreligger är egentligen olikheter i föräldrarnas sätt att bedöma vilket av den andra föräldern betecknas som "misshandel".

Till exempel, en förälder kan en kväll låta barnet stanna uppe senare än den andra föräldern skulle tillåta. En sådan bedömning kan ge beteckningen "missförhållande" eller "skadlig" för barnet.

Eller en förälder kan introducera en ny partner för barnet innan den andra föräldern anser att det bör ske och detta kan då bli kallad för övergrepp på barnet. Alternativt kan en förälder anmäla barnet till en aktivitet som den andra föräldern ogillar och denna aktivitet är då faktiskt uttryck för en annan föräldraåsikt som nu beskrivs vara av oegentlig.

Dessa exempel, hur triviala de må tyckas vara individuellt, kan föreslås vara tema i behandling av föräldrars skilda åsikter framförda i opassande subjektivt fördömande termer.

Om detta tema är närvarande kan alla manér och saker bli beskrivna i former som frambringar ett budskap om ett otillfredsställande tillstånd, antingen direkt eller indirekt.

Om detta fenomen inträffar på bokstavligt talat tusentals olika sätt och tidpunkter, var och ett kan förefalla vara obetydligt i sig själv, så har den känslomässiga atmosfären det skapar en klart alienerande effekt på barnet. Tydligt är, att den här typen av hätskhet är mycket vanlig vid separationer, men en sådan konflikt bör ej nödvändigtvis bli förväxlad med eller tas som åskådliggörande av PAS syndromet; kriteriet är emellertid tydligt närvarande och identifierbart när en förälder är ivrig att häva ur sig anklagelser om oegentligheter snarare än att vara varsam, försiktig och till och med undvika att agera så. Den senare inställningen är mera i överensstämmelse med en förälderns ansvar i att uppmuntra, bekräfta och stödja relationen med den andra föräldern.

En ansvarstagande förälder kommer att åberopa missförhållanden endast efter det att han eller hon har försökt, men misslyckats i att göra något åt det vilket gör detta fall är inte skadligt.

Kort och gott, en ansvarsfull förälder litar tillräckligt mycket på den andra föräldern för att tvivla då dylika anklagelser uppstår. Han eller hon om någon kommer att tvivla på detta medan den alienerande föräldern kommer att ta varje tillfälle i akt att anklaga den andra föräldern.

När detta tema är närvarande i en tydlig och konsistent form har kriteriet för PAS uppnåtts.

THE FLORIDA BAR JOURNAL VOL. 73 Nr 3 Mars 1999 (Sid. 44 – 48)

Kriterium 3: Försämring av relationen efter separation

Det tredje kriteriet nödvändigt för att upptäcka PAS är förmodligen det minst beskrivna och identifierade, men kritiskt sett är detta det viktigaste. Det har att göra med förekomsten av en positiv relation mellan barnet och den nu frånvarande- eller umgängesföräldern före separationen, och en avsevärd försämring efter separationen. En sådan identifierbar försämring uppstår ej av sig själv. Det är, därför en av de mest betydelsefulla indikatorerna av närvaro av aliering likväl som ett fullgott mått av dess relativa "framgång".

Till exempel om en far har en bra och nära relation med barnen innan separationen, och en mycket distanserad efter separationen, då kan man utan vattentät bevisning anta att någonting har orsakat förändringen. Om fadern uppenbart försöker att upprätthålla en positiv relation med barnen genom att underkasta sig umgängesreglerna och barnen ändock ej önskar att han deltar i deras liv, då kan man bara anta att en alienationsprocess har pågått. Barnen förlorar av naturen inte sitt intresse för sin umgängesförälder eller tar avstånd från umgängesföräldern enbart på grund av dess frånvaro. Dessutom, sunda och etablerade barn-föräldrelationer försvinner ej av sig själv. Relationen måste ha blivit attackerad. Därav kommer att varje dramatisk förändring inom det här området är i realiteten alltid en indikator på att en alienationsprocessen har haft viss framgång.

Observera att om man inte har gjort en noggrann utvärdering av föräldrelationen för tiden före separationen, så skapas det just på grund av dess frånvaro intrycket av att det föreliggande besvärliga förhållanden eller till och med alierade tillståndet är mer eller mindre en verklighetstrogen kopia av det som fanns före separationen. Notera att ingenting kan vara längre bort från sanningen!

En efter separationen alierad eller till och med delvis eller periodvis alierad relation mellan umgängesföräldern och barnen är närmare bestämt en vrångbild av den verkliga föräldrelationen. Ofta förbiser man i den ofta hysteriska atmosfären att fullfölja utvärderingen.

En noggrann tjänsteman vet mycket väl att en omedelbar undersökning är nödvändig, samt att den måste bli genomförd med hänsyn tagen till minsta detalj. Om den här biten av pusslet utlämnas kan konsekvenserna bli förödande för relationens överlevnad. Utan denna pusselbit kan rätten lätt bli styrd mot en förhastad slutsats eller luras att tänka att den tumultartade stämningen vid separationen representerar den sanna bilden av barn-förälderrelationen.

När rätten har fattat sitt slutliga beslut är det en mycket krävande uppgift att korrigera dess perception.

Ett par ord bör sägas om en närstående företeelse, nämligen om användning av Experter. Först och främst måste det klargöras att all psykiatrisk utbildad personal varken är medveten om, eller har kunskap om hur man behandlar PAS fenomen. Om en psykiatrisk utbildad person, som ej har kunskap om PAS, tillkallas för att föreslå hur frågor kring vårdnad, umgängesrätt eller relaterade frågor ska lösas kan en sådan person göra mer skada än nytta.

Till exempel, om en psykolog underlåter att undersöka relationen mellan barn och umgängesförälder före separationen kan han eller hon mycket lätt göra misstaget att tro att den föreliggande hätskheten i relationen är representativ och rekommendera att barnen bör ha mindre umgänge med umgängesföräldern, därmed uppenbart stödjande den ej diagnostiserade PAS som fortfarande är under utveckling. I fall experten även underlåter att kritiskt utreda anklagelser om övergrepp och anklagarens argument kan de tas för vad de ytligt sett tycks vara och därmed stödja en ej diagnostiserad PAS. Och om experten inte heller är lyhörd för anstiftarens förslagenhet vid umgängessabotage och kontaktblockering kan han eller hon komma att stödja det och därigenom bidra till PAS processen.

När dessa ting händer har den psykiatriskt utbildade personen faktiskt blivit medverkande till PAS, låt vara utan att själv veta om det.

Alarmerande nog händer sådant ofta. Det räcker att säga att om PAS misstänks skall jurister noggrant och kritiskt utvärdera psykiatrikers eller medlares undersökningar och slutsatser. Om det underlåts kan det orsaka oreparerbar skada i målet och i slutändan även för barnen.

THE FLORIDA BAR JOURNAL VOL. 73 Nr 3 Mars 1999 (Sid. 44 – 48)

Kriterium 4: Intensiv rädsla reaktion från barnen

Det fjärde kriteriet som är nödvändigt för detektion av PAS är av mer psykologisk natur än de första tre. Det syftar på när barn visar tydliga tecken på rädsla, missnöje eller ovilja i samklang med en potentiellt alienerande förälder och riktad mot umgängesföräldern eller den potentiellt utsatta föräldern.

Kort sagt, en alienerande förälder agerar utifrån mottot "bära eller brista".

Om barnen bryter mot den allierande förälderns direktiv, speciellt om de visar gillande mot den frånvarande föräldern kan konsekvenserna bli mycket allvarliga.

Det är inte ovanligt att en alienerande förälder tar avstånd från barnen, ofta genom att säga till barnen att de skall bo hos den utsatta föräldern.

När sådant inträffar ser man ofta att hotet inte genomförs, detta till trots fungerar det som en ständigt närvarande varning. Följaktligen sätts barnet i en position där det är den alienerande förälderns "verktyg" och tvingas att ständigt genomgå varierande lojalitetsprov.

Den viktiga saken här är att den alienerande föräldern genom sitt handlande tvingar barnet att välja förälder. Detta är naturligtvis i direkt konflikt med barnets känslomässiga hälsa.

För att få full förståelse för ett sådant scenario måste man förstå att det behövs en av rädsla präglad miljö för PAS processens funktion. Den alienerande föräldern driver PAS-processen framåt genom tillförsel av rädsla till barnen; rädslan är bränslet i proceduren och denna rädsla angriper vad psykoanalysen kallar den känslomässigt mest grundläggande inneboende funktionen i den mänskliga naturen

– rädslan för ensamhet.

Barn vilka lever under dessa förhållanden är i en situation där kronisk upprördhet och hot om reprimander existerar. Om barnen vågar trotsa den alienerande föräldern lär de sig snabbt att de får att betala det dyrt.

Konsekvensen av detta är att barn som lever ett sådana liv utvecklar en stor perceptiv förmåga att tillfredsställa den alienerande föräldern. En uppmärksam och i ämnet kunnig observatör kan se detta i att planerat umgänge ändras plötsligt utan att det finns en tydlig orsak.

Till exempel när ett tidigare bestämt umgängestillfälle närmar sig ändrar sig barnet genom att ljudligt börja protestera mot ett tidigare accepterat umgängestillfälle.

När något sådant händer måste en rätt som har anat PAS beordra att umgängesschemat följs strikt.

I annat fall skulle umgänget inte komma till stånd eller skulle ha blivit saboterad.

Oftast kan man se att den alienerande föräldern intar en pose av förvirring när barn plötsligt ändrar sin inställning till umgänge.

Ett faktum är att den alienerande föräldern ofta synes framstå som den som stödjer umgänget. Detta scenario är mycket vanligt i PAS familjer.

Det är en standard därför att den innesluter och visar, även om bara är för en kort stund, den på rädsla baserade kärnan av alienationsprocessen.

Ett annat sätt att beskriva konceptet skulle vara att närhelst barn sätts inför en viktig valsituation kommer barnet i en position där den agerar ut ifrån lojalitet till den alienerande förälderns önskan att umgänget inte alls ska komma till stånd.

Om barnet inte gör så öppnas möjligheten till att barnet blir övergiven av boföräldern. Barn vilka lever under sådana omständigheter väljer helt enkelt inte av egen fri vilja.

Rätten måste därför agera rådligt för att skydda barnen och vidta en mängd lämpliga särskilda åtgärder mot det. Som en följd av föregående lär sig dessa barn att manipulera.

Barnen spelar ofta ut den ene föräldern mot den andre för att uppnå en fördel. I fall av PAS fungerar samma procedur på en mer drastisk nivå. Barn manipulerar inte längre för att vinna fördelar utan för att överleva. De blir skickligare i att avläsa den emotionella atmosfären än vad som motsvaras av deras ålder, berättar halvsanningar, och även rena lögnar.

Man måste komma ihåg att det är fråga om strategier för att överleva som de har tvingats lära sig för att bevara hemfriden och undvika emotionella attacker från boföräldern. Med denna förståelse är det kanske lättare att förstå varför barnen, i ett försök att hantera sin situation, ofta finner det vara bättre att anamma den alienerande förälderns inställning till umgängesföräldern, och spegla boförälderns åsikter.

THE FLORIDA BAR JOURNAL VOL. 73 Nr 3 Mars 1999 (Sid. 44 – 48)

En av de mest upprörande och dramatiska effekterna av PAS är att höra ett barn förtala umgängesföräldern och förena sig med den alienerande föräldern vid sådana angrepp.

Om man ej är observant på den på rädsla baserade kärnan i PAS är det svårt att låta bli att ta barnets protester för vad de ytligt sett synes vara. Det är förstås komplicerat när en expert är ouppmärksam på den av stark rädsla genererade komponenten i PAS, tror att barnet uttrycker sina egna inre känslor och skriver under ett umgängesförbud.

Slutsats

Man kan finna alla ovan uppräknade kriterier oberoende av varandra i separationer med stark konflikt, men tänk på att om endast några av kriterierna är närvarande så betyder de inte alltid att det föreligger PAS.

Emellertid om man kan urskilja alla fyra kriterierna och risken för att det verkligen föreligger övergrepp har utretts så vet man att det pågår en alienationsprocess.

Detta betyder inte nödvändigtvis att barnen har framgångsrikt blivit alienerad från den utsatta föräldern.

En framgångsrik alienation är direkt relaterad till den alienerande förälderns förmåga i att hålla barnen isolerade från den utsatta föräldern.

När barnen under längre perioder inte träffar den andra föräldern riskerar de att bli förgiftade av processen.

En annan variabel för PAS framgång är barnets ålder. Yngre barn är generellt sett mer mottagliga än äldre.

Ytterligare en variabel är närheten och djupet av relationen mellan barn och förälder före separationen. Ju längre en nära relation har varit desto mindre sårbara kommer barnen att vara för en alienering.

Den sista variabeln är målmedvetenhet hos den utsatte föräldern. En utsatt förälder ger ofta upp och lämnar fältet vilket markant ökar möjligheterna till en framgångsrik alienation.

En fråga kvarstår:

Vad ifall alla fyra kriterier är närvarande, men barnen är inte framgångsrikt alienerande?

Skall då det faktum att alieneringen har misslyckats göra att det ska betraktas som om det aldrig har skett? Svaret skall vara ett rungande "Nej!".

Det borde men är ofta inte det. Det är mycket vanligt att man läser i psykologiska utredningar eller i "medlarnas" rapporter att man har identifierat PAS men eftersom det inte har varit framgångsrik skall man inte ta det på allvar. Ingenting kunde vara längre bort från sanningen.

Varje försök att alienera barn från den andra föräldern ska betraktas som ett avsiktligt brott mot en av föräldraskapets främsta skyldigheter, nämligen att skapa och uppmuntra en positiv och kärleksfull relation till den andre föräldern, och konceptet om gemensamt föräldransvar.

Det är vår åsikt att om försök till PAS har identifierats, framgångsrik eller ej, måste detta skyndsamt hanteras av rätten. Om ej, kommer det att kontaminera och i tysthet kontrollera alla övriga föräldrafrågor och endast leda till olycka, frustration och sist men inte minst förskjutning av en av föräldrarna.

THE FLORIDA BAR JOURNAL VOL. 73 Nr 3 Mars 1999 (Sid. 44 – 48)

Referenser:

1 PAS syndrome applies and relates equally to the nonresidential, as well as the residential parent. D.C. Rand, The Spectrum of Parental Alienation Syndrome <<http://www.fact.on.ca/rand01.htm>>. 15 Am. J. Forensic Psychol. No. 3 (1997).

2 S.S. Clawar and B.V. Rivlin, Children Held Hostage: Dealing with Programmed and Brainwashed Children, A.B.A. (1991).

3 M. Walsh and J.M. Bone. Parental Alienation Syndrome: An Age-Old Custody Problem, 71 Fla. B.J. 93 (June 1997).

4 N. Theonnee and P.G. Tjaden, The Extent, Nature and Validity of Sexual Abuse Allegations in Custody Visitation Disputes, 12 Child Abuse and Neglect 151-63 (1990).

5 National Center on Child Abuse and Neglect, Washington, D.C.: Department of Health and Human Services, 2998, Contract 105-85-1702.

6 The appointment of a guardian ad litem, the appointment of an expert to conduct a psychological evaluation of the child and the parents, the employment of make-up or substitute access and contact, or an enlargement of same to the nonresidential parent, and as previously suggested by the authors in their last article, a consideration for entry of a multidirectional order. Walsh and Bone, supra note .3

J. Michael Bone, Ph.D., är privatpraktiserande psykoterapeut och legitimerad medlare i familjemål i Maitland. Han arbetar främst med separations- och postseparationsfall med underåriga barn och har intresserat sig särskilt för PAS. Han har tjänstgjort som expertvittne i dessa och i närstående frågor och domstol har uppdragit honom att utarbeta rekommendationer för fall som inbegriper PAS och familjer.

Michael R. Walsh har privatpraktik i Orlando. Han är legitimerad äktenskaps- och familjelagsjurist, legitimerad medlare och skiljedomare, ledamot i "American Academy of Matrimonial Lawyers". I mer än 20 år har han varit flitig fördragshållare och skribent i "The Florida Bar".

Denna artikel har tillkommit på uppdrag av the Family Law Section, Jane L. Estreicher, ordförande, och Sharon O. Taylor, redaktör.

Originalalets titel: Parental Alienation Syndrome: How to Detect It and What to Do About It. THE FLORIDA BAR JOURNAL VOL. 73 Nr 3 Mars 1999, Sid. 44-48

Översättning till svenska: UFR, Umgångesrätts Föräldrarnas Riksförening, Gawd och MS, 2001.